

2500 SMERI IZ SLOVENSКИH STEN

TONE GOLNAR

Odkar so začeli ljudje hoditi v gore, so tudi bolj ali manj bogato opisovali svoje vzpone. Nekateri so ob opisovanju kakega vzpona prešli na papir vsa svoja čustva in notranje doživljanje, drugi pa so opisovali bolj razumno. Svoje opise vzponov so objavljali v različnih tedajših revijah in časopisih. Prvi opisi gornjskih tur so se pojavili tudi v naših revijah.

Planinski vestnik je skromno opisoval vzpone že od leta 1895 naprej. Šele leta 1905 pa je začel objavljati tudi opise alpinističnih vzponov. Takrat je **dr. Švigelj** v nekaj člankih opisal Julijske in Kamniške Alpe.

Posamezniki so začeli načrtno zbirati smeri vseh plezalcev. Tako so nastali prvi arhivi. Ti so bili kasneje osnova pri pisanju plezalnih vodnikov.

O naših gorah so prve vodnike napisali in izdali tujci. Tak vodnik je izdala češka podružnica leta 1898 – »Slovanske Alpy«, »Savinske Alpy« 1900. leta in »Julijske Alpy« leta 1902. Prvi slovenski **planinski vodnik** »Savinske planine« je izdal leta 1902 **Fran Kocbek**.

Prvi samostojno izdan **alpinistični vodnik** pri nas je bil vodnik »Naš alpinizem«, ki je izšel leta 1932. Avtorja **Mirko Kajzelj** in **Herbert Drogenik** sta zbrala opise večine do tedaj preplezanih smeri v slovenskih Alpah. Razen podrobnih opisov so bile v knjigi tudi dobre skice sten z vrisanimi smermi. S to knjigo sta postavila nekakšen model kasnejšim opisovalcem.

Na naslednji vodnik je bilo potrebno čakati 22 let. Vodnik »V naših stenah« predstavlja nadaljevanje že postavljene zasnove, novost v njem pa so bile fotografije z vrisanimi smermi. Vodnik »Vzhodne Julijske Alpe«, ki je izšel 16 let kasneje, se je lotil ožjega področja. Opisoval je ogromno bero smeri na območju Julijskih Alp. S tem vodnikom se je začelo tudi obdobje neprekinjenega izdajanja plezalnih vodnikov pri nas.

Vodnik »Korošica« avtorja **Bojana Pollaka**, ki je izšel leta 1973, je bil nekaj posebnega, ker je vseboval grafične sheme posameznih smeri.

Kasnejši avtorji plezalnih vodnikov so imeli v teh štirih vodnikih dober vzorec za opisovanje smeri in pisanje novih vodnikov. Razen v vodnikih in publikacijah, ki so naštetih v našem prispelku, so naši alpinisti objavljali opise posameznih smeri ali celotnih območij tudi v Planinskem vestniku in v Alpinističnih razgledih.

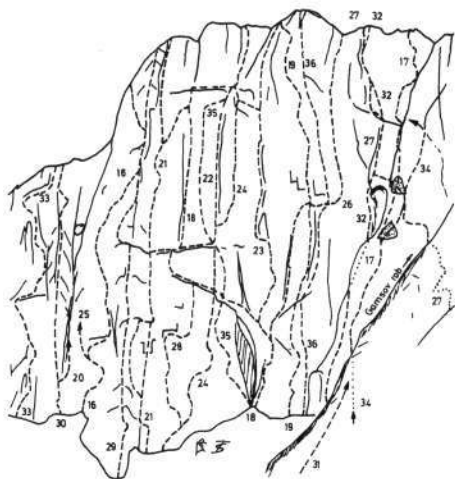
Izdajanje vodniške literature je pomembno za različna področja:

- **kultura:** plezalni vodniki so del literature in s tem del splošne kulture nekega naroda;
- **geografija:** odkrivamo že preplezane smeri na posameznih območjih; s tem spoznavamo območja, stare poti, steze, prehode;
- **zgodovina in etnologija:** spoznavamo do-

godke iz preteklosti. prebivalce območij, njihove navade in običaje;

- **šport:** preprečujemo, da bi šle stare smeri v pozabo, s celovitim pregledom vseh smeri pa tudi spodbujamo alpiniste k plezanju novih – prvenstvenih smeri;

- **varnost:** zaradi dobrih opisov ni orientacijskih težav, vodniki pa opozarjajo tudi na morebitna nevarna mesta v steni, na potrebno opremo in na možnost bivakiranja itd.

SEZNAM SMERI PO PLEZALNIH VODNIČU NANGRTEKA DOLINA

16. S RAZ (GILBERTI)	27. SIDINJA
17. FLOREANINI	28. VAR. BRATOV PODGORNIK
18. LEVI PIUSI	29. MEC
19. S STEBER (DEBENI PIUSI)	30. RAZ SPONIMOV
20. PIUSI-SORAVITO	31. DANBOV ROB
21. S BAZEDA (COSSOLINO)	32. VAR. SIDINJA
22. NIEGLIC-KUMER	33. PRIJATELJSKA SMER
23. MHD	34. FLAMINGO
24. LOMASTI	35. LOBELLO
25. BOK-KUMER	36. SPONIMKA A. KONKVERJA
26. LOTOB	

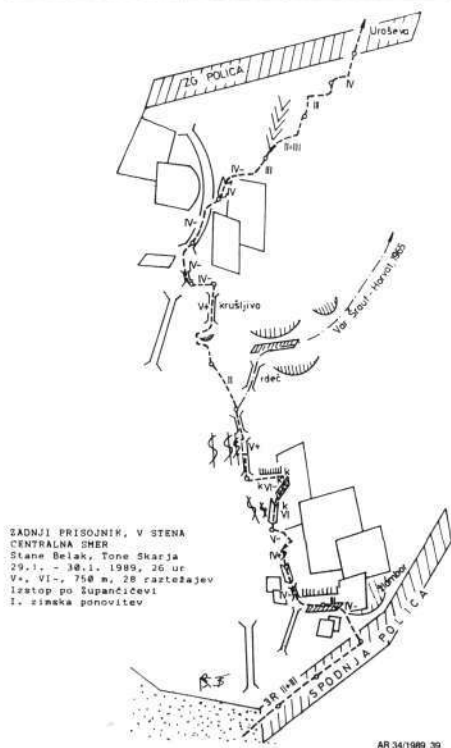
MR 29/1988 54

OBLIKOVANJE VODNIKOV

Ločimo dve temeljni oblikovni zasnovi. Po prvi razvrščamo smeri kronološko, torej v časovnem zaporedju, po drugi pa orografsko – od leve proti desni, če gledamo od vznožja v steno.

Prvi način opisuje najprej prvo preplezano smer, nato po vrsti ostale, zadnja preplezana smer pa je na zadnjem mestu. Taka zasnova omogoča sprotno dodajanje (vstavljanje, prilaganje) novih smeri in tudi pri ponatitih je delo olajšano, saj lahko obdržimo ves stari del in dodamo le opise novih smeri. Za uporabnika pa je vodnik, ki razvršča smeri na tak način, manj praktičen in pregleden. To še posebno velja za opise sten, v katerih je veliko smeri.

Drugi način je zelo preprost za neposredno uporabo, pri ponovnih izdajah pa lahko pride

do zmede, ker je neka smer v različnih izdajah vodnika različno oštevilčena. Pri ponovni – dopolnjeni izdaji je namreč potrebno celotno gradivo preštevilčiti.

Vsak alpinist, ki prepleza prvenstveno smer, naj bi poslal opis vzpona INDOK (informacijsko – dokumentacijski) službi PZS. Ta uvrsti opis v arhiv, po potrebi pa ga pošlje vsem tistim, ki se zanimajo za opise posameznih območij. Dober opis smeri v vodniku po dogovoru zajema glavo, vsebino, shemo in fotografijo stene z vrisanim potekom smeri.

Glava zajema zaporedno številko smeri v vodniku, ime smeri, težavnost, višino smeri, čas plezanja, imena prvih plezalcev z datumom vzpona, imena ponavljalcev, vir, od katerega je avtor prejel opis, posebnosti stene (krušičižnost, snežišča), oprema, ki je potrebna za vzpon.

ALPINISTIČNI VODNIKI, IZDANI V SLOVENIJI

Avtor	Naslov vodnika	Leto izdaje	Št. izvodov	Je v zalogi	Založnik
1. Mirko KAJZELJ Herbert DROFENIK	Naš alpinizem	1932		ne	TK Skala
Mirko KAJZELJ Herbert DROFENIK	Naš alpinizem – ponatis	1982	3000	da	DZS
2. Mitja KILAR Rado KOČEVAR Igor LEVSTIK	V naših stenah	1954		ne	PZS
3. Tomaž BANOVEC Mitja KILAR Jože MUNDA Franci SAVENC	Vzhodne Julijske Alpe	1970	2000	ne	PZS

Vsebina zajema opise dostopa, vzpona in sestopa s časom in vsemi podrobnostmi.

Shema smeri je narisana s simboli, ki so v skladu s pravili UIAA. V vodniku mora biti posebej objavljena razlaga simbolov.

Fotografija stene z vrisano smerjo naj bo čim bolj pregledna in kontrastna in naj bo napravljena z izhodiščne točke (ne iz zraka ali izpod stene).

POTREBE PO NOVIH PUBLIKACIJAH

Na seznamu plezalnih vodnikov lahko vidimo, da je bil velik del naših Alp že opisan. Po približnih ocenah naj bi bilo pri nas do sedaj preplezanih kakih 2500 smeri, od teh pa jih je bilo le okoli 1700 javno predstavljenih v publikacijah. Razmerje med preplezanimi in opisanimi smermi pa je bilo v preteklosti drugačno. Trenutno je pri nas mogoče dobiti 11 alpinističnih vodnikov, ki opisujejo okoli 1150 smeri. Drugi vodniki so razprodani. Pri ponovnih, dopolnjenih izdajah bi imela prednost območja, ki so bolj obiskana in zanje ni opisov smeri (stari vodniki so razprodani). Taka območja so Vrata, Tamar, Osp, Repov kot in Kamniška Bela, Raduha, Jezersko in Bohinjske gore. Obdelati pa bi morali tudi območja, ki sploh še niso bila opisana, na primer Črni kal in posamezne predele v Julijskih Alpah.

Z gotovostjo lahko trdim, da je trenutno pri nas na področju izdajanja vodniške literature kriza. Odraža se po eni strani z nezainteresiranostjo za pisanje novih vodnikov, po drugi strani pa z navideznim zasičenjem tržišča s takšno literaturo. K temu je prispevalo tudi postopno upadanje števila alpinistov. Potreben bi bil skupni dogovor o nadaljnji usodi vodniške izdajateljske dejavnosti med vsemi, ki jih plezalni vodniki zanimajo – med uporabniki in pisci, svetom za založništvo PZS, turističnimi delavci, oskrbniki planinskih domov in drugimi.

Pisanje plezalnih vodnikov je zahtevno in odgovorno opravilo, ki največkrat ni primerno cenjeno in poplačano. Kljub morebitnim pomislekom pa je in bo taka dejavnost še vedno potrebna. Zapisovanje smeri je bilo vedno odraz kulture nekega alpinističnega okolja in hkrati znak spoštovanja do dejanj alpinistov preteklih generacij. Upam, da se bo ta navada ohranila še naprej.

Avtor	Naslov vodnika	Leto izdaje	Št. izvodov	Je v zalogi	Založnik
4. Ciril PRAČEK s sodelavci	Turni smuki	1972		ne	PZS
5. Bojan POLLAK	Korošica	1973	1000	ne	AO Kamnik
6. Robert GABERŠČEK Matjaž DOLENC	Ravenska Kočna	1977	1000	ne	PD Kranj
Robert GABERŠČEK Matjaž DOLENC	Ravenska Kočna – nemška izdaja		1000	da	PD Kranj
7. Tine MIHELIČ	Kogel		50	ne	samozal.
8. Tine MIHELIČ	Bele vode		100	ne	samozal.
9. Tine MIHELIČ	Glinščica – Val Rosandra	1978	100	ne	samozal.
10. Uroš ŽUPANČIČ	Gorniška pot Planica – Pokljuka	1978		ne	AO Matica Lj.
11. Tine MIHELIČ	Pala – Civetta	1979	50	ne	samozal.
12. Tine MIHELIČ	Viš	1979	100	ne	samozal.
13. Tone GOLNAR	Peči	1979	150	ne	samozal.
14. Lojze BUDKOVIČ Janko HUMAR Marko ŠURC	Bohinjske gore	1981	1000	ne	samozal.
15. Tomo ČESEN	Julijske Alpe	1982	500	ne	samozal.
16. Tomo ČESEN	Kogel	1982	300	ne	samozal.
17. Tone GOLNAR	Logarska dolina	1982	2000	da	PZS
18. Mitja LO DUCA	Stene nad Ospom	1983		ne	samozal.
19. Andrej BOŽIČ Niko NOVAK	Vršič	1984		ne	PZS
20. Tine MIHELIČ	Sela	1984	560	ne	PZS
21. Tine MIHELIČ Peter PODGORNIK Franci SAVENC	Mangartska dolina	1984		ne	PZS
22. Bor ŠTRANCAR	Osp	1984	400	ne	samozal.
23. Več avtorjev	Raduha, Peca, Uršlja gora	1984	500	ne	ZTKO Ravne
24. Edo KOZOROG	Krnska skupina	1984	600	ne	samozal.
25. Silvo BABIČ	Kogel	1984	50	ne	samozal.
26. Tone GOLNAR	Lučka Bela, Robanov kot	1984	800	da	PZS
27. Slavko SVETIČIČ Milan ČRNILOGAR	Zadnja Trenta	1984	1000	da	samozal.
28. Iztok TOMAZIN	Storžič	1985	600	ne	samozal.
29. Igor ŠKAMPERLE Edo KOZOROG	Možnica & Koritnica	1985	750	ne	samozal.

Avtor	Naslov vodnika	Leto izdaje	Št. izvodov	Je v zalogi	Založnik
30. Miro ČRNIVEC Ciril PRAČEK	Turni smuki – druga dopolnjena izdaja	1985		da	PZS
31. Silvo BABIČ	Vežica	1985	500	ne	samozał.
32. Janko HUMAR Edo KOZOROG	Na sončni strani Julijcev	1986	850	da	samozał.
33. Igor MEZGEC	Martuljek	1986	700	ne	samozał.
34. Edo KOZOROG Franci SAVENC Igor ŠKAMPERLE	Zaledeneli slapovi	1987	800	ne	samozał.
35. Tine MIHELIČ Rudi ZAMAN	Slovenske stene	1987	2500	da	CZ
36. Tone GOLNAR	Repov kot, Kamniška Bela	1987	750	ne	samozał.
37. Tine MIHELIČ	Tri Cine	1987	700	da	AR
38. Tone GOLNAR	Tulove grede	1987	500	da	samozał.
39. Tone GOLNAR	Kamniška Bistrica	1988	800	da	PZS
40. Edo KOZOROG	Skupina Paine	1988	30	ne	samozał.
41. Uroš ŽUPANČIČ Dušan VODEB	Gorniška pot Planica – Pokljuka	1989–91	500	da	PD Matica Mb.
42. Dani BEDRAČ	Kotečnik	1990		da	samozał.

DODATEK:

- Članki v Planinskem vestniku od leta 1905 naprej.
- Opisi smeri v Alpinističnih razgledih od leta 1980 naprej.
- Stanko KLINAR: Karavanke (planinski vodnik) 1971
- Več avtorjev: Tjan Šan (SZ; bilten odprave) 1986
- Edo KOZOROG: Gorništvu v porečju Tolminke (Zbornik) 1991

Seznam okrajšav:

AO – Alpinistični odsek
AR – Alpinistični razgledi
CZ – Cankarjeva založba
DZS – Državna založba Slovenije

PD – Planinsko društvo
PZS – Planinska zveza Slovenije
samozał. – samozaložba
TK Skala – Turistovski klub Skala
ZTKO – Zveza telesno-kulturnih organizacij

* * *

Čokoladno mleko pri Vodniku

Posedemo pred Vodnikovim domom po travi. Vse polno nas je. Odvezujemo nahrbtnike, nato malicamo.

Blizu se pasejo ovce. Pridejo do nas. Ena, navajena obiskovalcev in dobrot iz nahrbtnika, gre skoraj k vsakemu in marsikdo ji da kruh.

Pride do mene. Od zadaj mi nasloni glavo na rame. Ker ravno jem čokolado, ji ponudim košček. Pokimáva z glavo, kot da se mi zahvaljuje. Pa pravi nekdo v bližini:

»Dobra poteza, le zaprtje ji boš povzročil.«
Jaz pa: »Jutri bodo namolzli čokoladno mleko!«

Malo zatem v domu pri točilni mizi pritiskam žige. Kakšnih pet let stara punčka vpraša oskrbnika: »Imate čokoladno mleko?«

»Ne!«

»Ali ga boste jutri imeli?«

»Tudi jutri ne, v dolini ga boš lahko kupila v trgovini!«

Punčka pa pokaže name, rekoč: »Tale stric je pa rekel, da ga boste jutri namolzili!«

Stane Štucin